

Kungl. Utrikesdepartementet.

Avd: _____

Grupp: _____

Mål: 54

Lucian Gouaze'

Goisè

Utdrag ur sammanställning 10.5.54 /bil.hbr Jarring-Kumlin 15.5.54/

(tyska diplomater, officerare m.fl., vilka
befunnit/befinner/sig i Vladimir)

/Sammanställningen tillställd UD av Statspolisen/

-.--.-.-.-.-.-.-.-

Goisé, Major, Franzose, Angehöriger der französischen Militär-
mission in Ungarn, wurde dort 1948 oder 49 verhaftet,
nach Russland gebracht und zu 25 Jahren Gefängnis ver-
urteilt. War nie mit ihm zusammen, habe lediglich von
ihm gehört.

-.--.-.-.-.-.-.-.-

6/2
Utdrag. Bil. till Wien 87, 5.2.57.

P.M.

angående samtal med Frank Olmody-Posh den 28 och 31 jan. 1957

Vladimir?

I Werchne-Uralsk satt Posh i flera olika celler. I cell 42 träffade han en österrikisk polisman vid namn Ernst Rabara, Richard Gamillschegg och senare Sanitzer. Vid samtal den 28 januari tillade han dessutom namnet Ernst Huber. En mycket kort period träffade han i cell 26 eller 27 Bekerle samt i cell 61 den av många omtalade japanen Nakamura. I cell 71 slutligen satt han med tyskarna Hertel och Monkhe, f.d. polischefen i Hamburg Günther Martin, en man vid namn Jordan, som varit Reichstatthalter i Preussen samt den likaledes av många omtalade medlemmen av franska deuxième bureau, Lucien Goisier.

Avskrift.

Kungl. Svenska
Beskickningen

samtal med Eugen Török
och Johann Spiess.

Wien den 26 februari 1957

Nr 148 2 bil.

R 18

Strängt förtroligt.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Härmed får jag vördsamt insända tvenne uppteckningar över samtal med de ur sovjettrysk fångenskap återkomna Eugen Török och Johann Spiess. Båda kände väl till gorgiern Simon Goguberidse, men ingen av dem kan erinra sig hava hört denne berätta om Wallenberg.

Däremot har Török ett minne av att antingen schweizaren Emil Brugger eller fransmarnen Lucien Gouazé berättat om Wallenberg. Török minns dock inga närmare detaljer härom.

/u/Sven Allard.

1541

Utdrag.

angående samtal den 24 februari 1957 med Eugen Török.

Då jag inledningsvis till Török ställde den sedvanliga frågan, om han under sin fångenskap hört något om svenskar, omtalade han att han den 5 november 1955 kom till cell 63 i Corpus III i Vladimir och där sammanträffade med bl.a. schweizaren Emil Brugger och fransmannen Lucien Gouazé, medlem av franska 2:ième Bureau. Någon av dessa två skulle hava berättat något om Wallenberg, men Török kunde icke minnas vad. Berättelsen skulle hava hänfört sig till år 1951 och möjligen hade den gått ut på att Wallenberg skulle finnas i Workuta. Med bestämdhet erinrade sig Török Gouazé sagt sig i Budapest mot krigets slut hava sammanträffat såväl med Wallenberg som med en holländsk diplomat, som också arbetat för judarna. Då jag nämnde namnet Van de Wals, svarade Török, att holländarens namn i varje fall började med dubbel W.

Såvitt jag har mig bekant, har Gouazé aldrig varit i Workuta utan endast i Moskva och i Vladimir.

För det intresse det må hava, följer nedan namnen på de medfångar, som Török hade under vistelsen i Vladimir.

Från den 5 november 1955, cell 63

Lucien Gouazé, Emil Brugger, Goguberidse, Pataridze,
Tadeus Bukowsky, polsk,

Bedir Kimirkaya, turk, tagen vid besök hos systemen i

Azerbajdjan januari 1949 eller 1950, nu i Potma.

Vladimir Ushenski, statslös, född i Kina, kom vid två års ålder till en familj i Belgien, överlöppte under kriget till tyskarna och 1942 till ryssarna. Kvar i Vladimir.

I februari 1956 tillkommo Igor Mermelstein, Karl Laube
Hans Spiess, Horst-Theodor Mulle, Vladimir Bastamov, samt

Jacques Rossi, alias François Heymann, född och uppvuxen i Frankrike, kom tidigt till Polen och som kommunist 1937 till Ryssland, där han tog sig namnet Rossi men häktades samma år, satt bl.a. i Narilsk, är nu frigiven och lär bo i Samarkand, men lär hava vänt sig till franska ambassaden i Moskva med begäran om hjälp för repatriering.

Senare tillkom från Novotjerkassk
Leo Dörre, statslös, bodde i Wien.

Med Goguberidse i cell 63 satt före Töröks ditkomst finnen Maximoff, schweizaren Jakob Höchli och skojaren "Earl of Wymouth".
Alla frigivna den 20 oktober 1955.

Wien den 25 februari 1957.

/u/Erik Braunerhielm

Utdrag.

P.M.

angående samtal den 25 februari 1957 med Johann Spiess.

Spiess hävdade, att då han kom till cell 63 (mitten av februari 1956) hade Lucien Gouazé redan överförs till cell 59. Spiess visste att Gouazé arbetat i Budapest och suttit fången endast i Moskva och Vladimir. Vidare kände Spiess schweizaren Brugger, vilken han betecknade som en "yrkesspion", som före kriget arbetade för engelsmännen och efter kriget för amerikanarna. Spiess kunde dock icke erinra sig att Gouazé eller Brugger skulle ha talat om Wallenberg eller någon annan svensk. Såväl Gouazé som Brugger funnos alltjämt kvar i Vladimir.

Wien den 26 februari 1957.

/u/ Erik Braunerhielm

1543

Utdrag.

P.M.

angående samtal den 24 februari 1956 med Frank Olmody-Posh.

2) Posh hade i dagarna sammanträffat med den grekisk-katolske biskopen från München, dock icke i sistnämnda stad utan i den tysk-österrikiska gränsstationen Freilassing. Biskopen hade inte haft sina anteckningar med sig och kunde därför inte för tillfället nämna namnet på den grekisk-katolske prästen från Lemberg.

Biskopen, vars namn Posh alltjämt tills vidare vägrar uppgiva, skulle emellertid ha sagt att han hade en känsla av att personer, som hade känt Wallenberg och på ett sent stadium möjligen varit i kontakt med densamme, alltjämt kvarhöllos i Vladimir. Då jag försökte få ur Posh namnen på dylika personer kunde han endast nämna den franske majoren och medlemme av deuxième bureau, Lucien Gouazé, en annan fransman vid namn Ledoux (stavningen osäker) samt en person vid namn Pieck, som hade varit chaufför åt den amerikanska militärmissionen i Budapest. Posh tillade spontant, att om Wallenberg ännu vore i livet, vore det mycket möjligt, att han för närvarande satt i första våningen i sjukhuset i Vladimir, där det vore lätt att gömma fångar. Dessa uppgifter från Posh överraskade mig framför allt med hänsyn till mitt samtal på förmiddagen samma dag med Eugen Török.

Wien den 25 februari 1957.

/u/Erik Braunerhielm

P.M.

angående samtal med Eugen Török.

Vid ett par nya sammanträffanden med Török har denne kompletterat sitt vittnesmål om schweizaren Emil Brugger.

Török sade sig nu minnas, att det var Brugger som troligen någon gång under tiden november 1955 - februari 1956 i cell 63 berättat något om Wallenberg. Berättelsen torde ha hänfört sig till år 1950 eller första halvåret 1951 och hade förmodligen gått ut på att Brugger själv varit i knackningsförbindelse med Wallenberg vid denna tid eller möjligen blott att Brugger träffat någon annan som haft kontakt med Wallenberg.

Töröks tidigare uppgifter att Brugger påstått att Wallenberg funnits i Vorkuta vore en ren konstruktion. Török hade för sig att Brugger endast suttit i Vorkuta och Wladimir och hade därför trott att det var i Vorkuta Brugger erfarit något om Wallenberg. I själva verket visste han icke alls var kontakten skulle ha ägt rum. Såvitt han nu mindes, måste Brugger ha kommit till Wladimir före 1950. Brugger hade suttit i Corpus II vid flera tillfällen.

Då jag frågade Török om de uppgifter schweizarna lämnat om honom, svarade han, att de tydligen fått hela historien om bakfoten. Att han skulle ha sagt sig själv ha träffat Wallenberg föll på sin egen orimlighet. Han hade ju häktats först 1953. Det vore möjligt att han sagt, att Janscy kunde tänkas känna till Bruggers berättelse om Wallenberg, men han hade aldrig frågat Janscy själv härom.

Török sade sig nu minnas, att Lucien Gouazé sagt sig antingen personligen ha träffat Wallenberg i Budapest eller väl känt till dennes verksamhet därstädes. Med anledning därav hade Gouazé under fängelsevistelsen sökt efterforska Wallenberg, dock utan resultat.

Wien den 28 februari 1957.

/u/ Erik Braunerhielm

1544

P.M.

angående samtal med dr Ernst Krenner, Igor Mermelstein och
Karl Laube.

Igor Mermelstein (jfr 86 B.5.2.57) omtalade att han kommit
till Wladimir i februari 1956, tillsammans med bl.a. Spiess och
Laube. Dessa tre hade till en början satts i cell 63 (bör enligt
Török vara 64) där i övrigt huvudsakligen japaner sutto, men
efter några veckor överförts till cell 67 (bör enligt Török
vara 63). De hade där sammanträffat med bl.a. Török, Goguberidse
och Brugger. Gouazésatt under denna tid redan i en annan cell.
Mermelstein kunde emellertid icke erinra sig att vare sig
Goguberidse eller Brugger talat om Wallenberg. Möjligen kunde
det bero på att de nykomna mestadels höllo ihop i en grupp för
sig och icke talade särskilt mycket med dem som redan suttit i
cellen en längre tid.

Wien den 27 februari 1957.

/u/ Erik Braunerhielm

Utdrag ur stängt förtroligt och
personligt handbrev från Braunerhielm
till Lorentzen, 9.3.57

Att Wallenberg suttit i Corpus III i Vladimir förefaller mig osannolikt. Så många som kände honom tidigare sutto där utan att ha hört talas om att han själv skulle finnas i Vladimir trots de tämligen livliga förbindelserna mellan cellerna. Två personer, nämligen Adelman och Gouazé, uppgives t.o.m. aktivt hava efterforskat honom, ehuru utan resultat.

Utdrag.

PM

angående samtal den 23 mars med Frank Olmody Posh

Då jag försökte plocka ur Posh, i vilka celler i Vlad-
mir han suttit vid olika tillfällen, något som Posh har
mycket svårt att redogöra för, kom han plötsligt på att
han i cell 6 på våren 1955 träffat förre japanske konsuln :
Mukden, Nakamura, och att denne uppgivit, att en japan, som
då satt i cellen mitt emot - troligen nr 16 - tillsammans
med Lucien Gouazé och finnen Maximoff, vid ett tidigare
tillfälle uppgivit, att Wallenberg befann sig i sjukhuset
i Vladimir.

Gruzi

Utdrag.

Bil. hbr Lundström-Lorentzen 23.4.57

Enligt minnet har jag varit i kontakt med några få
fångar i cell 45 i samma korpus (corp. III i Vladimir). Till
en början var han ensam tysk bland ryska fångar och en mandsju
samt en japan. Den 1 december 1953 fördes ryssarna ut från cel-
len och andra fångar insattes i deras ställe. I ungefärlig
kronologisk ordning kom cellbesättningen att bestå av följande
personer:

P.M.

ang. samtal med Harald N i e t z 22.4.57.

Någon gång under tiden 10-15 januari 1953 överfördes
Niets till cell 45 i samma korpus (corp. III i Vladimir). Till
en början var han ensam tysk bland ryska fångar och en mandsju
samt en japan. Den 1 december 1953 fördes ryssarna ut från cel-
len och andra fångar insattes i deras ställe. I ungefärlig
kronologisk ordning kom cellbesättningen att bestå av följande
personer:

österrikaren Dionysius E r t l (bor nu i Rein bei Graz,
där hans far har en gästgivaregård). Han har varit fånge i många
olika läger.

österrikaren Erich K o m i n e c k (bor nu i Wien XVI,
Denglergasse 17)

armeniern D e v i d y a n (tidigare emigrerat till
Frankrike, häktad i Sofia?)

polacken Stanislaw K o n a r z (Warszawa)

japanen Tobih i k a r a K u r o d a (diplomat, som
tjänstgjort i Mukden)

finnen Vitho M a x i m o v (bor nu i Helsingfors-Tölö,
Idrottsgatan 36,

fransmannen G o u a z é (administratör med majors rang,
som tillhört deuxième bureau, häktad i Budapest),

en judisk advokat vid namn Martin L i e b e r f r e u n d
från Krakau, nu troligen bosatt i New York hos sin bror,

österrikaren Josef M a i r (tidigare polistjänsteman,
bor nu i trakten av Salzburg),

en man Zejd R a c h i m (som uppgivit sig vara egypter,
vilket dock torde vara tvivelaktigt) samt

amerikanaren (Robert) Wilfred K u m i s (en person, som
sällan talade rakt på sak utan ständigt överdrev sina efarenhe-
ter). Han kom efter någon tid till sjukhuset i korpus 2, när
han ådragit sig hudeksem.

De övriga fångarna i cell 45 överfördes i februari 1954 (eller mars) till cell 16 i parterråningen i korpus 3. Anledningen till denna förflyttning torde ha varit, att Nietz och hans cellkamrater vid en del tillfällen kastat ut meddelanden, instuckna i brödbitar, till andra fångar, som varit på väg till promenadgården. Från cell 16 visade det sig emellertid, att det gick att hålla god uppsyn över ingången till badet, och härigenom blev Nietz i tillfälle att se, vilka som satt i samma cell, enär de samtidigt fördes till badet. Härigenom kom cell 16 att bli en av de bästa informationskällorna i fängelsebyggnaden. Ovanför cell 16 sutto några österrikiskor med vilka Nietz och hans cellkamrater hade knackförbindelser. I stället för amerikanaren Kumish infördes en tysk vid namn Wolfram von H a n s t e i n (numera bosatt i Köln) i cell 11. Von Hanstein har uppgivit, att han under sin fångenskap ständigt befunnit sig tillsammans med tyska medborgare och ej några utlänningar.

Troligen i oktober eller november 1954 överfördes de, som sutto i cell 16, till cell 77 i fjärde våningen i korpus 3, där de sutto i ungefär två veckor. Cellen var emellertid mycket kall, och det lyckades fångarna att efter nämnda tid bli överförda till cell 73. I sistnämnda cell fick Nietz sitta kvar, tills han i oktober 1955 blev frigiven och fick anträda återresan till Västtyskland.

Nietz fick tillåtelse att skriva till hemlandet först december 1953. Gouazé, Maximov och Lieberfreund fingo ännu senare sådant tillstånd, nämligen först i mars 1955.

Hamburg den 23 april 1957.

/u/ S.Lundström

Utdrag.

Strängt förtrolig PM ang.
samtal med Hermann Strecker 26.4.57

Strecker kände till att följande personer hållits
fängslade i Vladimir:

Generalkonsul F r i t z S c h e l l h o r n
(bor nu i Tübingen, Am Markt 9)

Fransmannen G o i z é,

Tyske polistjänstemannen G ü n t h e r M a r t i n s
(numera bosatt i Opladen.)

Bonn den 27 april 1957.

/u/ S.Lundström

Utdrag.

Strängt förtroligt.

P.M.

ang.förnyat samtal med Nietz den 14.5.57.

Jag tillfrågade Nietz om han kunde nämna namnet på de två finska medborgare K r u m r e y omnämnt i sin berättelse men ej kunnat nämna namnet på.

Nietz förklarade härvid att M a x i m o f f under fångenskapen upprättat en chiffrerad lista med namnen över alla finska fångar han kände till. Maximoff tillämpade ett chiffer, som han tidigare lärt sig av en fransk medfånge vid namn G o i z é.

Bonn den 17 maj 1957.

/u/ S.Lundström

Utdrag.

PM

angående samtal den 15 juni med Franz Poisinger.

Jag räknade upp en rad Wallenbergs-vittnen för Poisinger och sprängde bl.a. in sådana namn som Wallenstein, Wallengren, Wallberg, Steinberg, Wallenberg. Vid sistnämnda namn fick Poisinger följande idéassociation:

Då han i början av vistelsen i Vladimir suttit i cellen tredje våningen, sutto i en cell i närheten den tyske general eller amiralen Angelis samt en fransk spion (Poisinger hajade till för namnet Lucien men mindes icke riktigt Gouazé). Dessa hade genom knackningar meddelat namnen på många medfångar i fängelset och bl.a. nämnt majoren Ernst Keitel och Stransky.

Jag frågade varför Poisinger berättade detta när jag nämnde Wallenberg. Han kunde endast svara att jag tydligen räknat upp namn på framstående fångar. Han visste uppenbarligen ingenting om någon Wallenberg eller svensk diplomat.

Wien den 15 juni 1957.

/u/ Erik Braunerhielm

1546

Utdrag.

Hemlig-stämpel

Uppteckning av samtal med Dr.Charles
W.Schandl, vilket förts i Toronto söndagen den
2 februari 1958.

I cell nr 17 hade han (Schandl) haft ~~följande~~ tio
medfångar, nämligen

1) Lucien Goizé (Gozier)

(Huvudsakligen samma medfångar som Nietz uppgivit betr.
cell 16)

(Lieberfreund, Ärtl, Kominek, Nietz, v.Hanstein, Krumrey,
Maximov, Chikara Kuruda, Rachim)

New York den 5 februari 1958

/u/ Folke Persson

Avskrift.

LE CAPITAINE GOUZIER ARRÊTÉ PAR LES RUSSES
EN 1949 EST LIBÉRÉ.

Le capitaine Lucien Gouzier, officier de carrière français, qui avait été arrêté à la frontière hongroise par les autorités soviétiques en 1949 et condamné à vingt-cinq ans de travaux forcés par un tribunal spécial de Moscou a été libéré mercredi par les autorités soviétiques. Le capitaine Gouzier a été successivement détenu à la prison de Moscou et à la prison de Vladimir près de la capitale soviétique. Plusieurs démarches officielles avaient été faites en sa faveur. Il partira vendredi pour la France.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Gouzier

Stockholm den 20. mars 1958.
Strängt förtroligt. \$ bil.

ang. Lucien Gouzier

Broder,

- ./. Som Du finner av i avskrift närslutna notis ur Le Monde den 7 dennes har den franske officeren Lucien G o u z i e r numera frigivits och återvänt till Frankrike. Du torde erinra Dig, att han nämnts av ett flertal f.d. Vladimir-fångar, bland andra Posh och Török; se vidare ./. bifogade P.M. med några korta anteckningar om honom och de sammanhang i vilka han figurerar.

Det bästa vore givetvis om Du - om Du har tillfälle därtill under den korta tid Du ännu skall tjänstgöra i Paris - själv kunde ta hand om denna fråga och söka kontakt med Gouzier för sedvanlig intervju. Om ej, får Du väl överlämna ärendet i lämpliga händer.

Jag vill tillägga, att ett par tidningar här i Stockholm i går och i dag vänt sig till oss och frågat om vi hade oss något bekant om en fransman, som nyligen återkommit från Sovjetunionen, och som skulle ha en del att berätta om Wallenberg^{x/}. En av journalisterna berättade, att han riktat samma fråga till fru von Dardel, som emellertid sade sig sakna kännedom om saken.

Din tillgivne
Leif Leifland
/Leif Leifland/

Sekreteraren G. L o r e n t z o n ,
p.t.OEEC-delegationen, Paris.

*x/ Liktvis tidningarna skulle alltså
fransmannen b., vistar i Stockholm.*

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

P.M.

ang. fransmannen Lucien Gouzier.

Gouzier är första gången omnämnd i förteckning över Vladimir-fångar den 15.5.1954.

Gouzier är sedermera namngiven av Posh, Török, Nietz, Strecker och Poisinger.

Posh: Den i Posh-ärendet aktuelle "biskopen" skulle ha sagt, att han hade en känsla av att personer, som känt Wallenberg och på ett sent stadium möjligen varit i kontakt med denne, alltjämt kvarhöllos i Vladimir. Posh kunde i det sammanhanget endast namnge Lucien Gouzier och fransmannen Ledoux.

Török: Vid det första samtalet med Török, uppgav denne sig ha ett minne av att antingen schweizaren Emil Brugger eller Lucien Gouzier berättat om Wallenberg. Vid senare samtal förklarade Török, att det var Brugger, som talat om Wallenberg. Török sade sig minnas, att Gouzier sagt sig känna till Wallenberg från Budapest. Med anledning därav hade Gouzier under fängelsevistelsen sökt efterforska Wallenberg, dock utan resultat.

Gouzier är evt identisk med den franske kapten, om vilken uppgivits, att han 1949 tillfångatogs i Wien, dömts till 25 års fängelse, och 1952 befann sig i Butyrskaja-fängelset.

Under vistelsen i Vladimir uppgives Gouzier ha befunnit sig i följande celler:

Ehligt Nietz: vintern 1954 cell 45 med Nietz, Maximoff
(evt även m.fl.
cell 16)

Enligt Posh: cell 71 med Posh, Hertel, Mohnke, Günther Martin,
Jordan.

Enligt Török: cell 63 med bl.a. Török, ^{x)} Brugger, ^{xx)} Goguberidse,
(från 5.11.55) Pataridse.

Stockholm den 20 mars 1958.

x) Brugger är en av de tre schweizare, som jämte en svensk enligt Siegel skulle ha suttit isolerade i corpus III.
Enligt Török har Brugger talat med denne om Wallenberg.
Berättelsen skulle ha hänfört sig till 1950-51.

Bastamov uppger, att Brugger berättat, att han år 1955 i Verchne-Uralsk hört berättas, att W. tidigare skulle ha varit där men att han 1954 eller 1955 flyttats till Vladimir.

xx) Goguberidse har för Mülle uppgivit, att Wallenberg befunnit sig isolerad i sjukhuset i Vladimir (förmodligen under tiden 1948-54). v.Rehekampff har även uppgivit, att Goguberidse för honom någon gång 1950-53 talat om att W. vore isolerad i sjukhuset.

Börkman

Söderman

Avskrift av strängt förtroligt
handbrev från ambassadören Sehlman
till utrikesrådet Åström, dagtecknat
Moskva den 25 mars 1958.

h.c. /

För ordningens skull ber jag få insända en från
härvarande franska ambassad under hand erhållen prememoria
med uttalanden av en fransk kapten vid namn Gouazé, som
i dagarna frigivits ur sovjetisk fångenskap.

Vår uppgiftslämnande franske kollega har hemställt
att franska vederbörande - inklusive hans egen chef - ej
måtte få kännedom om att vi erhållit papperet från ambassad
här.

Copie.

Dans le courant de l'automne 1955, deux de mes camarades de l'hôpital de la prison de Vladimir: M. Bastamow (libéré actuellement à Helsinki) et E. Brugger (encore détenu) apportèrent la nouvelle qu'ils étaient en contact "téléphonique" avec un personnage parlant anglais et allemand, qui prétendait être le Consul suédois arrêté en 1945 par les autorités soviétiques à Budapest.

S'agit-il effectivement de la personne recherchée ou bien d'un individu voulant se rendre intéressant - catégorie nombreuse dans les prisons soviétiques - ou enfin d'un provocateur, je n'ai pu vérifier moi-même.

En tout état de cause j'étais personnellement en juin-juillet 1955 à l'hôpital de la prison et je n'ai rien vu ni entendu qui put donner un fondement à l'affirmation de W.B. et de E.B. En 1956, il est certain que les cellules d'isolement de l'hôpital ne retenaient pas cette personne ou que si celle-ci se trouvait vraiment là, elle ne sortait pas dans les cours de promenade.

Gouazé

31/3-58

Avskrift.

Monsieur Lucien Gouazé
Hotel de l'Avenir
Rue Madame
P a r i s

l'Adresse de Monsieur Wilfred Cumish est
No 1, Railroad Street, Bradford nr Haverhill, Mass.,
U.S.A. Salutations distinguées

Gunnar Lorentzon

Gouazé

P.M.

rörande samtal tisdagen den 1 april 1958 med franske medborgaren Lucien Gouazé, Hotel l'Avenir, 65 rue Madame, Paris V tel. LIT 8454.

Enligt tidningsnotis i Le Monde den 7 mars 1958 har den för oss kände franske medborgaren Lucien Gouazé frigivits ur sovjetisk fångenskap. Kontakt med Gouazé förmedlades via ambassaden i Paris, och Gouazé mottog mig i sitt hotellrum.

Inledningsvis förklarade Gouazé, att han fortfarande stode till franska vederbörandes förfogande, och att han till mig uteslutande kunde lämna upplysningar om Wallenberg. Namnet Wallenberg vore honom fullt bekant, ehuru han vid sin uppteckning å franska ambassaden i Moskva omedelbart efter frigivandet endast talat om den "svenske konsuln". (se bil. hbr Sohlman-Åström 25.3.58). Gouazé höll bestämt på att han icke ville lämna andra upplysningar än om Wallenberg, och då det under rådande omständigheter icke syntes mig klokt att fråga honom om när han erinrat sig att namnet var Wallenberg, avstod jag från detta, allra helst som han av franska vederbörande sannolikt upplysts om att svenska myndigheter vore intresserade av detta fall.

Om sin egen vistelse i Vladimir anförde han, att han vistats där från 1950 till tiden för sin frigivning med undantag för vissa perioder, vilka han icke ansåg ha relevans för vårt ärende. År 1956 hade Gouazé hört talas om Wallenberg av Bastamov, vilken vistats såväl i corpus II som corpus III i Vladimir. Såvitt Gouazé kunde erinra sig hade Bastamov vistats tillsammans med Wallenberg, men möjligen förhöll det sig så, att Bastamov endast hört talas om Wallenberg. På en fråga om detta skett i Vladimir genmälde Gouazé, att det möjligen även kunde ha skett i Inta eller Abes.

Om Bastamovs uppgifter om Wallenberg hade Gouazé endast svaga minnesbilder. Gouazé meddelade sedan, att den som verkligen kände till Wallenberg vore Brugger, och hade Gouazé

ingenting att tillägga utöver vad han nedtecknat på franska ambassaden i Moskva. Såväl Brugger som Bastamov ville Gouazé beteckna som seriösa personer.

På tal om Goguberidse framhöll Gouazé, att denne vore en utomordentligt bra person, men att Goguberidse aldrig med Gouazé talat om Wallenberg. Beträffande Maximoff var Gouazé mera tveksam om dennes tillförlitlighet, men ansåg honom vara en bra fängelsekamrat. Då jag förde de Lätrys namn på tal, framhöll Gouazé med bestämdhet, att han på intet sätt vore villig att med mig diskutera "yrkesfrågor".

Gouazé kan icke erinra sig, att han under fångenskapen träffat eller hört talas om Langfelder, van der Wäls eller Landwehr von Pragenau. Karl Schandl kände Gouazé emellertid väl och rekommenderade denne som en utomordentlig informationskälla.

Vid diskussion om hur fängelset såg ut framhöll Gouazé att sedan de flesta utländska fångarna lämnat Vladimir, corpus II ombyggt till verkstad och att savitt han hade sig bekant nu förekom huvudsakligen kriminella ryska element i Vladimir. Om Wallenberg vid det tillfälle då Gouazé lämnade Vladimir skulle ha vistats i detta fängelse, höll han det för uteslutet att han själv icke skulle ha känt till detta förhållande, en slutsats som får tagas med reservation, enär Gouazé i nästa ögonblick framhöll, att då ryssarna släppt honom, varför skulle de då icke också ha släppt Wallenberg.

Sedan vi diskuterat Vladimir-fängelsets utseende och jag där-
efter visat Gouazé våra skisser, betecknade han dessa som mycket tillfredsställande. Gouazé kunde icke erinra sig i vilka olika celler han vistats i Vladimir, men var ganska säker på att han aldrig vistats i cellerna 1 och 7 i corpus III.

Vid denna tidpunkt verkade Gouazé ganska irriterad och framhöll, att han nu lämnat alla de upplysningar som hade relevans för de svenska efterforskningarna. Han förklarade sig vara villig att åter besvara frågor men för närvarande hade han andra medfångar att tänka på, vilket bl.a. framginge av att han just väntade besök av en schweizisk ambassadtjänsteman, med vilken han skulle diskutera fallet Brugger. Han höll det för sannolikt att Brugger snart också skulle frisläppas. Vid denna tidpunkt infann sig den schweiziske ambassadtjänstemannen på hotellet, varför jag avslutade samtalet med Gouazé.

Paris den 1 april 1958.

(G. Lorentzon)

31.3.58

sjöborgsutredningen

CHIFFER

M. 5

P

2

Eu¹

Svensk

B e r n

Den i "Le Monde" den 7.3. å sista sidan omnämnde franske kaptenen Gouzier, vilkens korrekta namn är Gouazé, har för Lorentzon i Paris uppgivit, att den i Vladimir-fängelset kvarhållne för oss tidigare bekante (jmf. hbr Hammarström/Åström 18.2.1957 och 28.6.1957) schweizaren Emil Brugger har uppgifter om Wallenbergs eventuella vistelse i Vladimir möjligen så sent som 1955. Då vi tidigare haft spår, som lett till Vladimir men som icke trots noggranna undersökningar kunnat bekräftas, och då Gouazé synes vederhäftig, ytterst angeläget därest Brugger återkommer - vilket enligt Gouazé kan ske i en nära framtid - vi snarast får kontakt med denne. Schweiziska Paris-ambassaden underrättad om vårt intresse för Brugger men direkt kontakt med utrikesministeriet synes önskvärd.

Cabine t

frågan Wallenberg

Gouaze
Bern den 1 april 1958.

R 18, P 2

Strängt förtroligt

Broder,

I anledning av gårdagens meddelande i särskild ordning har jag idag besökt legationsrådet Hunziker, vilken alltifrån sin tjänstgöring i Moskva följt ärendet Brügger. Han nämnde, att man väl visste om Gouazes hemkomst; däremot hade man i Bern ej vetskap om att denne skulle hava uttalat sig förhoppningsfullt angående Brügers frigivande. Sedan man i många år vägrat schweiziska Moskva-ambassaden taga kontakt med Brügger hade i mars månad en ambassadtjänsteman för första gången fått besöka vederbörande. Min sagesman ville dock inte uttala sig om i vad mån detta tillmötesgående kunde tänkas indikera en förestående hemresa.

Hunziker ville emellertid strängt förtroligt framhålla, att man i Bern tyvärr ansåg, att det icke finge anses uteslutet att deras landsman kunde anses i viss mån som en skum figur; om han bleve lössläppt måste säkerligen hans uttalande tagas med en kraftig nypa salt.

/T. Hammarström/

Pol. Sec. dublett
Moskva den 19 maj 1958.

HP 80 Strängt förtroligt.

om Raoul Wallenberg.

Broder,

Först nu har jag fått kännedom om de förhållanden som omnämns i Sohlmans handbrev den 25 mars - då jag befann mig i Stockholm - rörande ett vittnesmål av en fransk officer om Wallenberg.

Den i kapten Gouazé's uttalande omnämnde schweiziske medfångnen i Vladimir vid namn F. Brügger är identisk med den Brücker som omtalas i mitt handbrev till Dig den 11 mars 1957.

Jag hade överenskommit med min schweiziske kollega att schweiziska ambassaden skulle fråga denne Brügger - när och om de finge träffa honom - rörande eventuella skandinaviska medfångnar. Nu slumpade det sig så olyckligt att schweizarna för första gång fick träffa sin landsman, som för ändamålet forslades till Moskva från Vladimir, i vintras vid en tidpunkt då å ena sidan jag befann mig på Försvarshögskolan i Stockholm och å andra sidan den schweiziske förste sekreteraren, med vilken jag tidigare avhandlat denna fråga, just avslutat sin tjänstgöring och ersatts av en till Moskva nykommen attaché. Vi gick alltså tyvärr miste om detta tillfälle att få några frågor ställda till Brügger.

Härvarande schweiziske ambassadör anser sig ha gott hopp om att få B., som dömts till 25 års fängelse för att

Utrikesrådet Åström,
Utrikesdepartementet.

mot betalning ha spionerat för amerikanarnas räkning i
Wien, frigiven inom ett år eller två. Då kommer han att ha
avtjänat lika stor del av sin strafftid som den även till
25 år för spioneri dömda kapten Gouazé när denne frigavs.

Lennart Petri

Gouazé

Stockholm den 30 maj 1958.
Strängt förtroligt.

Broder,

Vi har med stort intresse tagit del av Ditt handbrev den 19 maj 1958 angående Gouazé och Brügger ävenson Sohlmans handbrev till Åström den 25 maj 1958 angående Gouazé. För Din information får jag meddela, att jag sammanträffade med Gouazé i Paris två dagar efter hans återkomst den 25 mars, varvid han punkt för punkt bekräftade sina uppgifter i den till Sohlmans ovanstående handbrev fogade bilagen.

Då Ryding besökte Moskva bad jag honom under hand med ambassadören upptaga frågan rörande de omständigheter under vilka Gouazé gjort sin nedteckning. Då vi ännu icke erhållit något svar, får jag bedja Dig påminna ambassadören om denna sak, då vi tillägger de omständigheter under vilka utsagan gjorts stor betydelse. Således är det av vikt att få erfara, om Gouazé skrivit den spontant utan att vara ombedd eller om han författat den med anledning av en direkt fråga om han kände till den försvunne svensken etc.

Vi förstår att, då er uppgiftslämnande franske kollega lämnat uppgifterna utan att hans egen chef haft kännedom därom, det kan vara svårt att erfara de närmare omständigheterna, men vore vi synnerligen tacksamma om någonting kunde erfaras härutinnan.

Slutligen ber jag få meddela, att vi bett beskick-

Ambassadrådet P e t r i ,
Moskva.

1549

ningen i Bern söka erfara så fort Brügger anländer dit, men
är vi givetvis tacksamma för ett telegrafiskt meddelande så
snart ni erfar att han släppts.

(G. Lorentzon)

Gouazé

Moskva den 13 juni 1958.

HP 80 Strängt förtroligt.

Gouazés vittnesbörd om
Wallenberg.

Broder,

I anledning av Din fråga i brevet den 30 maj rörande Gouazé's förklaring ber jag, till komplettering av ambassadör Sohlmans under tiden till Dig lämnade muntliga uppgifter, få meddela följande.

När Gouazé anlände till franska ambassaden hade han ännu icke erhållit sovjetisk utresevisering. Ambassadör Dejean var ytterst mån om att Gouazé icke skulle företa sig något som kunde försvåra en lycklig lösning av viseringsfrågan. Han hemlighöll därför Gouazés vistelse så strängt att icke ens hans närmaste man, minister Soutou, erhöll kännedom därom förrän dagen före Gouazés avresa. Soutou var icke särskilt tillfreds härmed, eftersom han under sin tid som chef för östavdelningen i franska utrikesministeriet personligen lagt ner stora ansträngningar på att få Gouazé frigiven.

Den ende ambassadtjänsteman som var i närmare förbindelse med Gouazé var förste sekreteraren baron de La Porte. På Soutous uppdrag framförde de la Porte, utan att ambassadören informerades härom, till Gouazé att Soutou av erfarenhet visste att den första tiden i Frankrike för

Sekreteraren Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

1550

repatriander vore full av starka känslor. Det hade visat sig svårt för dem att efter hemkomsten hålla tankarna klara. Under sådana omständigheter bad Soutou Gouazé att redan nu, medan han hade god tid på sig, söka erinra sig och på papper sätta vad han kunde ha sig bekant om andra fångar. Gouazé, som tjänstgjort i underrättelseväsendet, vore själv bäst kapabel att avgöra vilka av honom kända förhållanden som kunde vara av intresse för de franska myndigheterna och, genom deras förmedling, för vänligt sinnade regeringar.

Gouazé hade då skrivit tre små papper, av vilka det ena rör Wallenberg och är det varav Du fått del. Ingen som helst påtryckning hade enligt min franske sagesman utövats på Gouazé för att leda dennes minnen i någon viss riktning.

Såsom Soutou förutsett hade Gouazé, i likhet med så många andra repatriander som efter många år i sovjetiska fångläger återbördats till civilisationen och de sina, strax efter hemkomsten brutit samman. Han vårdades nu på sjukhus i Frankrike.

Lennart Petri

Granger 3/11

Utdrag.

P.M.

över samtal med Emil Brugger, hållet i
Bern den 3 november 1958.

Från sin vistelse i Corpus III kunde Brugger erinra sig bland andra följande medfångar: Goizer, Goguberidse (enligt Brugger hade denne någon månad efter sin frigivning på sommaren 1956 ånyo häktats och sutte för närvarande åter i Vladimir) Pataridse, Usbenski, Mermelstein, Laube, Spiess, Höchli, Bastamof, Rossi (som, såvitt Brugger visste, fortfarande befunno sig i Samarkand), Török, Mülle och de Latry. Vad Brugger spontant berättade om dessa sina medfångar, stämmer i allt väsentligt med de uppgifter departementet tidigare fått från andra källor.

Bern den 3 november 1958.

/u/Leif Leifland

Gruge

P.M.Över samtal med Emil Brugger den 24 november 1958 i Bern.

Santalet ägde rum hos kriminalkommissarie Schmidt vid den schweiziska säkerhetspolisen och hade - liksom Leiflunds samtal med Brugger den 3 november 1958 - förmedlats av legationsrådet dr. Hunziker i schweiziska utrikesdepartementet. - I nedanstående uppteckning har Bruggers utsaga systematiserats; uppteckningen följer alltså icke samtals gång.

.....
5. Vid en genomgång om med vilka utländska fångar Brugger varit tillsammans svarade han följande:

a. Bastamov kände han till, dock icke från Verchne-Uralsk utan endast från Vladimir. Han kände till att "finnarna" gemensamt kommit i rysk fångenskap i samband med en incident, vilken med största sannolikhet var Leino-gruppens överförande till Sovjetunionen. Han uppgav antalet finländare, som i detta sammanhang överlämnats till Sovjetunionen, till "18 eller 19". - Bastamov skulle man akta sig särskilt för. Han vore "ein ganz gefährlicher Mann". Enligt Brugger hade Bastamov frigivits i juli eller augusti 1956 och då förts till Villa Paulus. Bastamov hade varit svårt magsjuk under sin vistelse i Vladimir.

b. Rehekampff hade Brugger aldrig hört talas om.

c. Posh kände han till. Även denne vore "ein ganz gefährlicher Mann", men Brugger hade personligen aldrig träffat honom. Han trodde, att Posh vore ungrare.

d. Laavolius kände icke Brugger till.

e. Langfelder vore honom obekant.

f. Schöggel var honom obekant, liksom

g. Manfred (i artikeln i Berner Tageblatt den 20 november

1958 avser Brugger med förkortningen M.v.M. icke Manfred utan en österrikisk medborgare vid namn Müller-Melborn).

h. Huber letade Brugger länge i minnet efter men gav upp.

i. Maximoff hade frigivits i oktober 1955 och vore "kein Spitzel".

j. Gouazé hade varit Bruggers bästa vän under fångenskapen. Han hade för några dagar sedan fått ett brev från Gouazé, i vilket denne inbjudit Brugger att besöka honom i Paris under en week-end.

.....

Även vi har fått den uppfattningen, att Bruggers uppgifter på det hela taget är sanningsenliga; blott uppgiften om knackningsförbindelsen med Wallenberg är vi benägna att möjligen sätta ett frågetecken för. Den har icke tillkommit spontant utan först efter ovan redovisade omständigheter. Å andra sidan måste i detta sammanhang inräknas, att Gouazé uppgivit, att antingen Brugger eller Bastamov i Vladimir redan hösten 1955 sagt honom, att vederbörande varit i kontakt med Wallenberg (ils étaient en contact). Det synes önskvärt, att Gouazé närmare utfrågas om de närmare omständigheterna kring denna uppgift. (Såsom framgår av PM angående samtalet med kriminalkommissarie Schmidt, ägde detta samtal, vid vilket vi fick uppgifter om att utsagan om Wallenberg icke tillkommit spontant, rum först efter samtalet med Brugger. Vi hade alltså icke tillfälle att utfråga Brugger om anledningen till att han icke, trots att han hade "Auftrag" av svensken i granncellen, själv spontant framfört budskapet.) Gouazés uppgifter, lämnade redan i Sovjetunionen, styrker emellertid Bruggers utsaga och "kompenserar" i viss mån hans dröjsmål att meddela sig i denna angelägenhet. Brugger visste ju att Gouazé var på fri fot och antagligen underrättat vederbörande svenska myndigheter om vad Brugger sagt honom i fängelset om Wallenberg.

.....

En annan fråga, som synes böra klarläggas, är om samtalen mellan kriminalkommissarie Schmidt och Brugger mellan den 9 och 17 oktober berört blott Bruggers fångenskap eller om man härunder även kommit in på vilka utländska fångar, som Brugger lärt känna i Sovjetunionen. Därest det sistnämnda varit fallet - d.v.s. om samtalet rört även Gouazé och andra utlänningar, som Brugger kommit i beröring med i Sovjetunionen - måste det anses anmärkningsvärt, att Brugger icke under dessa förhör nämnt Wallenbergs namn.

Stockholm den 26 november 1958.

Gouaze

Leifland/AVS

2.12.58

CHIFFER

P

2

Eu¹

sjöborgsutredningen

Svensk

P a r i s

Då vi avser låta Leifland inom kort i Wallenberg-ärendet
höra den 1 mars 1958 från sovjetisk fångenskap repatri-
erade Lucien Gouazé, tacksamma uppgift dennes nuvarande
adress.

Cabinet

Gouazé

Avskrift av strängt förtroligt handbrev
från förste ambassadsekreteraren Brunerhielm
till sekreteraren Lorentzon, dagtecknat
Wien den 8 december 1958.

I anslutning till mitt handbrev den 28 november vill jag meddela, att Pammer numera avslutat sin undersökning rörande de Österrikiska f.d. fångar, som efter 1956 återvänt från Sovjetunionen. Det visade sig att samtliga dessa frigivits från fängelserna eller lägren före nämnda års utgång, men att de, då deras medborgarskap var oklart eller av andra skäl, först senare erhållit ryskt utresepass. Under sådana förhållanden ha vi inga möjligheter att här utforska, vilka sovjetryska fängelser som för närvarande användas för internering av utländska fångar.

Jag vill emellertid icke underlåta att erinra om att de personer, som böra kunna lämna de säkraste upplysningarna härom, ju äro Brugger själv och dennes blott ett halvår tidigare frigivne franske kamrat Lucien Gouazé. Dessa böra väl därför höras på nytt på denna punkt.

P.M.

över samtal med Lucien Gouazé den 13 december 1958.

Vid samtalet, som ägde rum på beskickningen i Paris, närvar - förutom Gouazé och undertecknad - även l. ambassadsekreteraren Sten Aminoff.

Gouazé berättade att han häktats den 15 september 1948 i Budapest av Département Politique de l'Armée Hongroise; han tjänstgjorde vid denna tid i franska Deuxième bureau. Den ungerska armén hade efter några veckor överlämnat honom till sovjetiska organ. I december 1948 hade han förts till förhørsfängelset i Baden bei Wien. Han hade under förhöret där behandlats mycket väl, och han ansåg att orsaken härtill vore att man på fransk sida gjort ett flertal démarcher för att få honom frisläppt. Han hade dessutom haft en känsla av att hans ställning som officer hade medverkat till denna goda behandling, liksom även det faktum att han arbetat för sitt eget lands underrättelseväsen. (Han sade i detta sammanhang att han icke blivit förvånad då han hört att Brugger, som även förhörts i Baden bei Wien, misshandlats av förhørsledarna; Brugger hade ju arbetat för ett främmande lands underrättelseväsen.)

På våren 1949 hade Gouazé på administrativ väg dömts till 25 års straffarbete. I mars 1950 hade han förts till Vladimir-fängelset och hade sedan vistats där till den 29 oktober 1951 då han förts till centralfängelset i Kiev. I slutet av maj 1952 hade han överförs till Lubjanskaja-fängelset och därifrån för andra gånger

till Vladimir, dit han ankom den 6 januari 1953 och där han sedermera vistats till sin frigivning i början av år 1958.

Då jag bad Gouazé att redogöra för i vilka celler han suttit inspärrad i Vladimir under de två perioder han vistats där, svarade han att han suttit i en rad celler och med relativt korta mellanrum flyttats från en cell till en annan. Han kunde icke längre komma ihåg exakt i vilka celler han vistats, resp. hur lång tid han vistats i de olika cellerna. Han erinrade sig dock följande:

1. Tiden mars 1950 - 29. oktober 1951. Först hade han förts till cell nr 44 eller 46 i corpus III, sedan till cell nr 50 i corpus III. I denna senare cell hade han som kamrat haft bl.a. Vorwerk, Bretthauer, japanen Koroda, en korean, den sovjetiske kemisten professor Liebermann samt en ryss vid namn Vasiliev. Efter en relativt kort tid i cell 50 hade han förts över till en cell i corpus II, vilken han delat med Vasiliev.
2. Tiden 6 januari 1953 - till frigivningen. Han hade först förts till cell 35 i tredje våningen i corpus III. Han hade här åter träffat Bretthauer; andra medfångar var "earlen Wymouth" och en zigenare vid namn Zea.

Efter en relativt kort tid hade han förts till en cell med, såvitt han kunde erinra sig, nr 52; här han vistades i denna cell hade Stalin avlidit.

I mars 1953 hade han förflyttats till cell nr 42, som han delat med bl.a. Maximoff, Bastamov, den tidigare nämnde Liebermann samt ett flertal japaner.

Den 13 december 1953 hade Gouazé förts till cell nr 45; i denna vistades även österrikaren Nietz samt en tysk författare vid namn Einstein eller Hanstein, som efter sin frigivning hade bosatt sig i tyska östzonen men sedermera överflyttat till Västtyskland. Denne tysk vore enligt Gouazé ett förträffligt vittne, därest man önskade erhålla närmare uppgifter om Vladimir.

På våren 1954 hade Gouazé förts till cell nr 17. Medfångar var bl.a. tyske generalen Schmidt och Maximoff.

På hösten 1954 hade han så förts till cell nr 78. Någon gång på sommaren 1955 hade han flyttats till cell 45. Till denna senare cell hade Brugger införts den 21 september 1955. I cellen vistades vidare Gogiberidze, Pataridze och Török; senare hade även Mülle och

Spiess kommit till denna cell. Någon gång på hösten 1955 hade han sedan förts till sjukhuset, men i början av 1956 återförts till en cell i corpus III.

Om några av sina medfångar i Vladimir-fängelset uppgav Gouazé följande.

Gogiberidze hade varit en utomordentligt sympatisk människa, kanske något präglad av "la violence méridionale".

Narbut hade varit en farlig individ.

Langfelder hade han aldrig hört talas om, liksom ej heller Schöggel och Thomsen, alias Grosheim-Krisko.

Posch ville han varna för, under det att Schandl och - fastän kanske i mindre grad - Maximoff hade varit trovärdiga personer.

Beträffande Brugger nämnde han, att denne vore "un caractère excessif". Då jag frågade Gouazé om han kunde närmare redogöra för omständigheterna kring det tillfälle då Brugger hade talat om att han haft knackningsförbindelser med Wallenberg, svarade Gouazé, att detta borde ha varit på hösten 1955 eller på hösten 1957; när han letade i sitt minne, fastnade han vid tidpunkten hösten 1955. Han kunde icke längre erinra sig några detaljer av vad Brugger sagt, mer än att Brugger hade varit i kontakt med Wallenberg i sjukhuset. Han tycktes utgå ifrån att det icke varit fråga om knackningsförbindelser utan snarare om telförbindelser genom värmelednings- eller vattenledningssystemet. När Brugger hade berättat om sin förbindelse med Wallenberg, hade Gouazé varnat Brugger för att över huvud taget för sina medfångar nämna att han varit i förbindelse med Wallenberg. Gouazé hade sagt att fallet Wallenberg vore "un cas très grave" och att Wallenberg vore eftersökt såväl av svenska regeringen som av sina släktingar. Om det på något sätt kom till de sovjetiska myndigheternas kännedom att Brugger bland sina medfångar spred uppgifter att han varit i kontakt med Wallenberg, skulle detta med all säkerhet komma att stå Brugger mycket dyrt.

Gouazé kan icke längre erinra sig om någon ytterligare medfånge varit närvarande vid hans samtal med Brugger.

Då jag frågade Gouazé om icke även Bastamov hade talat om

Wallenberg, svarade Gouazé att han trodde sig kunna minnas att så var fallet, men att han inte vore helt säker på denna punkt. ("Il me semble que Bastamov m'a dit qu'il avait été en contact avec Wallenberg"). Han kunde emellertid icke erinra sig några som helst detaljer på denna punkt.

På en fråga om han kunde erinra sig vad Brugger sagt om sina tidigare cellvistelser, sjukhusvistelser, o.s.v., svarade Gouazé att han nu icke längre kom ihåg särskilt mycket härom. Han kunde exempelvis inte säga i vilken cell Brugger vistades då han på sommaren 1954 fick sin ögonsjukdom respektive till vilken cell Brugger hade förts efter sjukhusvistelsen. Hans allmänna erfarenheter från Vladimir-fängelset syntes honom dock giva vid handen, att Brugger förts tillbaka till samma cell i corpus III, i vilken han vistats omedelbart före sjukhusvistelsen; i regel hade nämligen fångarna icke förts till någon ny cell när de utskrevs från sjukhuset, utan flyttades tillbaka till samma cell, som de tidigare suttit i.

På fråga om han kunde erinra sig om antingen Brugger eller Gogiberidze vid publiceringen av den svensk-sovjetiska kommunikén den 3 april 1956 råkat i ordväxling med en sovjetisk fångvaktare och därvid påstått att Wallenberg ju fanns inspärrad i Vladimir-fängelset, svarade Gouazé att han vid detta tillfälle måste ha befunnit sig i en helt annan cell. Han höll det dock inte för uteslutet att Gogiberidze, som hade varit känd för sin impulsivitet och frispråkighet, kunde haft ett sådant samtal med en sovjetisk fångvaktare.

Gouazé sade sig icke veta till vilket fängelse man nu kunde tänkas koncentrera de utländska politiska fångarna.

Gouazé meddelade slutligen att han just höll på att skriva en bok om sina upplevelser i Ryssland och att avsikten vore, att denna bok skulle utkomma under årets lopp. Han hade emellertid icke tänkt sig att skriva någonting om Wallenberg i boken, som snarare vore avsedd att bli ett inlägg i "den ideologiska kampen".

Stockholm den 20 december 1958.

(Leif Leifland)

Stockholm, le 20 décembre 1958.

Cher Monsieur Gouazé,

Au sujet de l'adresse actuelle de M. Eugène Thassy je voudrais vous informer que celui a été en Suède seulement un mois, en 1950. Le 12 août 1950 il a quitté la Suède etc, d'après ses déclaration, s'est rendu au Danemark. Avant son séjour en Suède, en 1950, il habitait Paris (86, Rue de la Pompe).

L'adresse de M. Schandl est la suivante:

Dr. Charles W. Schandl
240 Huron Street, Toronto, Ontario (Canada)

Je vous prie d'agréer, cher Monsieur Gouazé,
l'expression de mes sentiments les plus distingués.

(Leif Leifland)

Monsieur L. Gouazé,
2, Avenue de la Porte Brancion,
PARIS XV

Gouazé

Stockholm, le 2 janvier 1959.

Cher Monsieur Gouazé,

Je me réfère à ma lettre du 20 décembre 1958 concernant l'adresse actuelle de M. Eugène Thassy, et je voudrais bien vous informer que, peut-être, celui pourrait être identique à un Jenö Thassy, qui, en 1951, habitait New York, 773 Columbus Avenue (Apt. 5 A).

Je vous prie d'agréer, cher Monsieur Gouazé, l'expression de mes sentiments les plus distingués.

(Leif Leifland)

Monsieur L. Gouazé,
2, Avenue de la Porte Brancion,
PARIS XV

Avskrift.

Paris le 15.1.1959

Cher Monsieur et Ami,

Etant absent de Paris autour des fêtes de Noël, j'ai trouvé à mon retour vos deux lettres et les adresses souhaitées de mes amis Thassy et Schandl. Je ne sais comment vous remercier de votre empressement. Il y a quelques jours, j'ai reçu de Madame von Dardel une lettre particulièrement émouvante sur le sujet que vous devinez et qui lui tient tant à coeur. Je lui ai répondu immédiatement. Hélas, je ne pouvais que lui dire ce que je vous ai personnellement confié et c'est très peu de choses. Je comptais voir mon ami Brugger en Janvier, mais il est toujours en traitement à Berne. J'espère avoir une fois ou l'autre, lors d'un de vos passage à Paris, l'honneur et le plaisir de vous rencontrer à nouveau. En attendant cette occasion, veuillez accepter, avec un peu de retard, mes meilleurs voeux de santé et de succès dans vos entreprises, pour l'année commencée. Si vou voisez M. Anjou, Knut, veuillez lui rappeler mon bon souvenir et celui de ma femme.

Acceptez, Monsieur et cher ami, l'assurance de mes sentiment les plus sincères de respectueuse sympathie.

/u/ Lucien Gouazé

Avskrift.av avskrift.

Paris le 13 Janvier 1959.

Madame,

J'ai reçu hier au soir votre lettre et je me fait un devoir d'y répondre par retour de courrier.

Vous dire mes sentiments à sa lecture c'est chose inutile et vous le devinez. J'ai reçu depuis ma libération trôp de lettres semblables de divers points de France et il faudrait, d'autre part, être très endurci par ces dix années d'une vie qui fut dure, pour ne pas se sentir prêt à faire le possible et l'impossible.

Hélas, le sentiment qui domine tous les autres et d'abord ma bonne volonté, c'est celui de l'impuissance. Je ne sais que très peu sur le cas de votre fils et ce peu que je sais, je le tiens pour la plus grande part de mon ami Emile Brugger - avec qui du rest je suis en relations courantes de correspondance.

Au cours de voyages qui en 1949 et 1950, plus tard en 1951 et 53, m'ont amené de l'Autriche à Vladimir, puis de Vladimir à Kiev et à Moscou, j'ai entendu parler de la présence en U.R.S.S. de Raoul Wallenberg. Mais ou et par qui? Je ne puis me souvenir exactement. C'était des dires de prisonniers et ces prisonniers venus de toutes coins de la Russie d'Europe et d'Asie étaient eux-mêmes de paysage et ne faisaient souvent que rapporter c'qu'ils avaient entendu.

C'est à la prison de Vladimir ou j'ai séjourné du 5 mars 1950 au 29 Septembre 1951 - puis du 13 Janvier 1953 au 4 mars 1958 - date de ma libération, que j'ai entendu parler plus explicitement de votre fils. Emile Brugger m'a certifié que durant son séjour à l'hôpital de la prison en été 1954 - je crois - il était entré en contact avec un prisonnier se disant Raoul Wallenberg - exconsul de Suède à Budapest - arrêté en 1945. Il n'y a aucune raison de

douter de la bonne foi de Emile Brugger. D'autre part il est difficile de penser à une provocation de la part de l'administration politique de la prison. En 1954, ce genre de procédé n'était déjà plus de saison. Et puis dans quel but? Demeure l'hypothèse d'un jeu stupide de quelque prisonnier cherchant à se rendre intéressant par passe-temps ou vanité. Mais là encore, comment le mauvais plaisant aurait-il pu revêtir de façon si précise l'identité de Mr. Wallenberg? Un témoignage vient encore corroborer les dires de mon ami Brugger, ce sont les affirmations dans le même sens de Mr Simon Gorguiberidze, hélas, toujours en captivité à ma connaissance.

Lors de la récente visite à Paris de Mr Leif Leifland, du Ministère des Affaires étrangères de Suède, je me suis communiqué le texte de la réponse soviétique à la note du gouvernement de votre pays demandant des éclaircissements sur le sort de Mr Raoul Wallenberg. Je me permets de vous communiquer les quelques réflexions que m'a suggérées la lecture de ce texte.

- 1) Il ne fait pas mention explicitement du prénom de votre fils, sous la forme courante en Russie. et obligatoire dès qu'il s'agit d'identité: prénom de la personne suivi du prénom du père au génitif - donc dans le cas: Raoul suivi du prénom de votre 1 mari avec le suffixe "witch".
- 2) Pas de mention également de la date de naissance. Or toute identité de prisonnier comporte cet élément. Il y a trop de noms homonymes parmi les Russes pour qu'il puisse en être autrement. *Ваша фамилия?* - Année de naissance? - c'est la question qui accompagne toujours une interrogation sur le nom patronymique.
- 3) Imprécision également - autant que je me souviens du texte de la note - sur le lieu présumé de décès et de sépulture. - Mais ici pourrait intervenir cette manie du secret, et du secret inutile, qui est une seconde nature chez les soviétiques.

Néanmoins, il ressort de toutes ces incomplétudes du texte une impression: un prisonnier Wallenberg est décédé mais il y a de fortes chances que ce ne soit pas votre cher disparu. Probablement un homonyme. Je suppose que le nom Wallenberg peut se retrouver en Allemagne ou dans les pays de la Baltique. Enfin, il ne me paraît pas possible que le Gouvernement soviétique puisse justifier ce manque de précisions dans le cas donné - et du point de vue objectif, le manque de soins qui aurait amené le décès, par le grand nombre des prisonniers enfermés dans les camps et par la cruauté d'un Abakumov. Raoul Wallenberg, diplomate suédois, était un personnage trop

important par lui-même - et à leurs yeux - je veux dire dans leurs intentions et leurs calculs, pour qu'il n'ait pas été suivi de très près dans ses déplacements en U.R.S.S. - et dans l'évolution de sa santé.

Tout ceci me porte à croire, Madame, qu'il y a encore de l'espoir - beaucoup d'espoir.

J'estimerai indigne de vous et de moi et de celui que vous attendez, de chercher à tromper votre peine par des promesses sans bases et des mots. Mais je crois qu'il y a des raisons sérieuses d'espérer. Nous disons en France: Tant qu'il y a de la vie, il y a de l'espoir. Or tout semble indiquer "qu'il y a de la vie". Ainsi vous devez espérer et croire qu'un jour viendra qui vous rendra celui que vous attendez. Je joins mes vœux aux vôtres et mes prières que Dieu hâte ce jour.

De toute façon, je profiterai de la première possibilité pour entrer en contact avec votre parent Mr Etienne de Dardel

Soyez assurée, Madame, de mes sentiments de très vive sympathie et de la part que je prends à votre peine et à vos espérances.

Lucien Armand Gouazé

2 Avenue de la Porte Brancion
Paris 15.

Avskrift av avskrift.

Bern, den 4. Februar 1959

Emil Brugger
Burgerspital
Bern (Schweiz)

AII/Fl/RK - D1/Lo-
Rekommandiert

Frau Maj von Dardel
Djursholm 1
Auravägen 25

Sehr geehrte Frau von Dardel,

Entschuldigen Sie, dass ich Ihnen erst heute antworte auf das Schreiben vom 10. Januar 1959, das mir Fürsprecher Rudolf Philipp, Grevtureg. 8B, Stockholm, in Ihrem Auftrag geschrieben hat. Meine ärztliche Behandlung und die Beanspruchung von verschiedenster Seite haben mich so sehr in Anspruch genommen, dass ich Ihnen nicht sofort antworten konnte.

Vorerst wiederhole ich, dass ich natürlich gerne bereit bin, alles zu tun, um R. Wallenberg, der sich möglicherweise noch immer in der Sowjetunion befindet, zu retten.

Ich beziehe mich auf das oben erwähnte Schreiben von Fürsprecher R. Philipp und den Brief von Guy von Dardel, Troinex/Genève, v. 29.1.59. Ich will nicht wiederholen, was ich im Brief v. 7.1.59 bereits ausführlich dargelegt habe. Ich will folgende Feststellungen und Präzisierungen anbringen:

Beim zweiten Gespräch, das ich in Bern im Bundeshaus in Anwesenheit eines Inspektors der schweizerischen Bundespolizei mit den beiden Vertretern des schwedischen Aussenministeriums hatte, habe ich nie und nimmer etwas von meinen Aussagen, die im Berner Tagblatt publiziert worden sind, annulliert oder zurückgezogen. Meine Ausführungen im BERNER TAGBLATT über den Fall R. Wallenberg entsprechen der vollen Wahrheit und davon nehme ich auch heute keineswegs etwas zurück.

Es ist also ganz und gar falsch, wenn Hr. Guy von Dardel in seinem Brief v. 29.1.59 behauptet oder vom Schwedischen Aussenministerium wissen will, ich habe eine Angabe im Artikel vom 22. November 1958 im BERNER TAGBLATT zurückgenommen. Diese Angabe betrifft die Tatsache, dass ich von R. Wallenberg den Auftrag erhielt, mich mit den schwedischen Behörden in Verbindung zu setzen, wenn ich frei werde. Ich persönlich habe natürlich Wallenberg nie persönlich gekannt, hatte aber mit ihm Morseverbindungen durch die Zellenwand anfangs August 1954 im zweiten Block in Wladimir (Spital- und Isolierzellen), was ich hiermit ausdrücklich bestätige.

Den beiden Vertretern des schwed. Aussenministeriums habe ich beim zweiten Gespräch in Bern erklärt, dass der Fall Wallenberg auch aufge-
rollt werden muss, selbst wenn Wallenberg seither gestorben sein sollte.

Ein weiterer Punkt muss ebenfalls klargestellt werden. Es sei wiederholt: ich habe nie einen Mitgefangenen namens Tomsen alias Grosheim gekannt oder mit ihm irgendeine Beziehung gehabt.

Ich möchte Ihnen noch den Hinweis geben, für den Fall, dass R. Wallenberg noch am Leben ist. In der Sowjetunion werden diejenigen politischen Gefangenen, die man auf immer insgeheim in die Versenkung bringen will, in das Gefängnis von Tabulsk (Ural) befördert.

Mit diesen Angaben hoffe ich, Ihnen wunschgemäss dienen zu können. Es

ist ebenfalls mein sehnlichster Wunsch, dass dem Fall Wallenberg doch noch ein Erfolg beschieden sein wird.
In diesem Sinne begrüsse ich Sie, sehr geehrte Frau von Dardel, mit vorzüglicher Hochachtung

gezeichnet Emil Brugger m.p.

Kopie geht zur Kenntnisnahme an
Herrn Guy von Dardel, Chemin Lullin,
Troinex/Genève

BEGLAUBIGUNG

Die Unterzeichneten bestätigen hiemit, dass Hr Emil Brugger den vorstehenden Brief in allen Teilen als wahrheitsgetreu bestätigt und unterzeichnet hat.

Bern, den 4. Februar 1959

gezeichnet Robadey B.m.p.
Redaktor Bernard Robadey,
Haslerstr. 4, BERN

Auderset m.p.
Redaktor B.-R. Auderset
Hodlerstr. 16, BERN

Wortgetreu abgeschrieben am 6.1.1959, Stockholm Ö

/u/Rudolph Philipp

Paris den 21 juni 1960.

Liljegren/bs 23.6.60.
hbr Lidén-Bergquist, Paris,

Pr.

466

Ink.	22.6	1960
Avd.	Gr.	Mal
P	2	Eu I

Broder,

Från en kapten Gouaze här i staden har jag fått en förfrågan rörande vissa förhållanden i samband med Wallenberg-affären, Kapten Gouaze tillfångatogs, som Du kanske minns, av ryssarna i Budapest ungefär samtidigt med Wallenberg men släpptes 1958. Han håller nu på att skriva en bok om sina upplevelser. Gouazes frågor är följande:

- 1) När dog enligt ryssarna Wallenberg och var?
- 2) När gjorde ryssarna denna deklARATION, år och datum?
- 3) Vilken var de ryska myndigheternas attityd till de svenska förfrågningarna om Wallenberg innan denna deklARATION kom till stånd - med andra ord vilka besked gav man på de svenska förfrågningarna?

Som Du förstår kan vi här ge approximativa svar på Gouazes frågor, men då dessa svar kommer att åberopas i Gouazes bok är det ju bäst om vi kan få direkta besked från Stockholm.

Jag vore Dig mycket tacksam om informationerna i fråga skulle kunna vara mig tillhanda innan månadens slut.

Redaktör L i d é n,
Utrikesdepartementet.

Lars Bergquist
(Lars Bergquist)

Liljegren/bs

STOCKHOLM

19

Stockholm den 23 juni 1960.

P 2

N:o 309

1 bil.

BIL.

u.s.o.

INK. D. N:o 466 22.6.60.

AVD. P

GR.

2

MAL. Eu^I

med vittboken i Wallen-
bergaffären

hbr Bergquist-Lidén 21.6.60.

Pr.

U.n.

Broder,

Med anledning av Ditt brev av den 21 dennes rörande
kapten Gousses förfrågningar om Wallenberg får jag hänvisa
Dig till närslutna vittbek.

De ryska uppgifterna om Wallenbergs död återfinnes
Du bl.a. på sid. 68 ff. (Wallenberg uppgavs ha avlidit i
Ljubljanskaja-fängelset i juli 1947). Skriftväxlingen mel-
lan de ryska och svenska myndigheterna återges i Bil. A.
sid. 44 och i sammanfattning i kap. II.

(Gustaf Lidén)

Representanten Bergquist,

P. O. P. i S.

EXPEDIERA	
med <i>6</i> den <i>23</i>	
sv. kurir	<i>[Signature]</i>
utl. kurir	
luftpost	
vanl. post	sign.